

Možnosti ochrany policajta paralyzujúcimi technickými prostriedkami

Anotácia: Autor sa v príspevku zaoberá paralyzujúcimi technickými prostriedkami zameranými na ochranu policajta pred napadnutím, ale zároveň zdôrazňuje jeho využitie pri ochrane života a zdravia osoby – páchatel'a trestného činu alebo iného agresora, voči ktorej policajt zakročuje.

Kľúčové slová: ochrana policajta, dištančný elektrický paralyzátor, taser, nesmrtiaca zbraň.

Prácu policajta možno zaradiť medzi tzv. **sociálne povolania**, to znamená, že ich predmetom sú ľudia a ich poslaním je zaobchádzanie s ľuďmi či pôsobenie na ľudí. Môžeme hovoriť o organizačno-normatívnych činnostiach, ktoré zahrňujú organizáciu a vedenie práce, kontrolu dodržiavania predpisov a noriem, hodnotenie výkonu i jeho odmeňovanie alebo sankcionovanie priestupkov.¹ Vo svojej práci sa policajt v zmysle služobnej prísahy zaväzuje, že svoje sily a schopnosti vynaloží na to, aby chránil právo občanov, ich bezpečnosť a verejný poriadok, a to aj s nasadením vlastného života.

Policajti v službe sú v každodennom intenzívnom sociálnom styku s ľuďmi, pri ktorom sa vytvárajú mnohé riziká či rizikové situácie, ktoré vyplývajú z interpersonálnych konfliktov. Pre policajta môžu znamenať ohrozenie jeho zdravia i bezpečnosti v čase výkonu služby.²

V súvislosti s výkonom svojej služby disponujú policajti v súlade so zásadou legality určitými oprávneniami, ktorými sa bezprostredne zasahuje do práv a slobôd osôb. Tieto nástroje, ktoré policajti využívajú pri ochrane vnútorného poriadku, bezpečnosti a v boji proti zločinnosti, sa označujú ako donucovacie prostriedky.

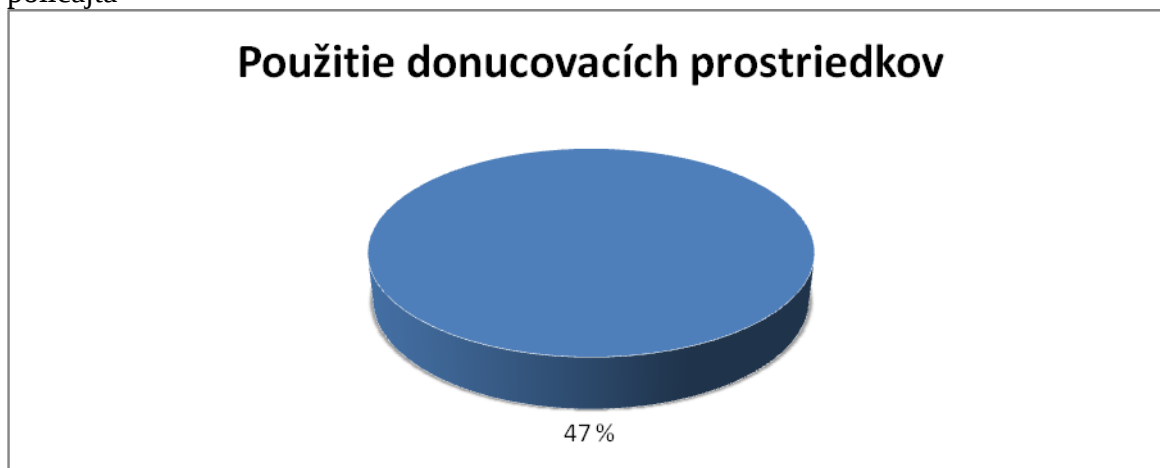
Ako príklad sme v príspevku použili analýzu situačných správ o mimoriadnych udalostiach a niektorých závažných trestných činoch hlásených na území Slovenskej republiky za rok 2008, kde sme zistili, že pri zaznamenaných 34 útokoch na verejného činiteľa (policajta) došlo k použitiu donucovacích prostriedkov v 47 %. Pri komparácii zranení páchatel' verzus policajt boli policajti zranení päťkrát častejšie ako páchatelia. Páchatel' bol zranený len v piatich prípadoch, čo predstavuje 15 %, pričom v jednom prípade si zranenie spôsobil sám, a to tým, že havaroval. K zraneniu policajta došlo v 23 prípadoch, pričom v troch prípadoch boli zranení viacerí policajti, čo je 76 %. Šestnásť policajtov bolo zranených ľahko (47 %), sedem stredne ťažko (20 %) a 9 % prípadov nemožno posúdiť z dôvodu nešpecifikovania dĺžky liečenia a PN. Žiadny policajt nebol zranený ťažko.³

¹ ERNEKER, J. a kol. Profesia policajta, s. 63.

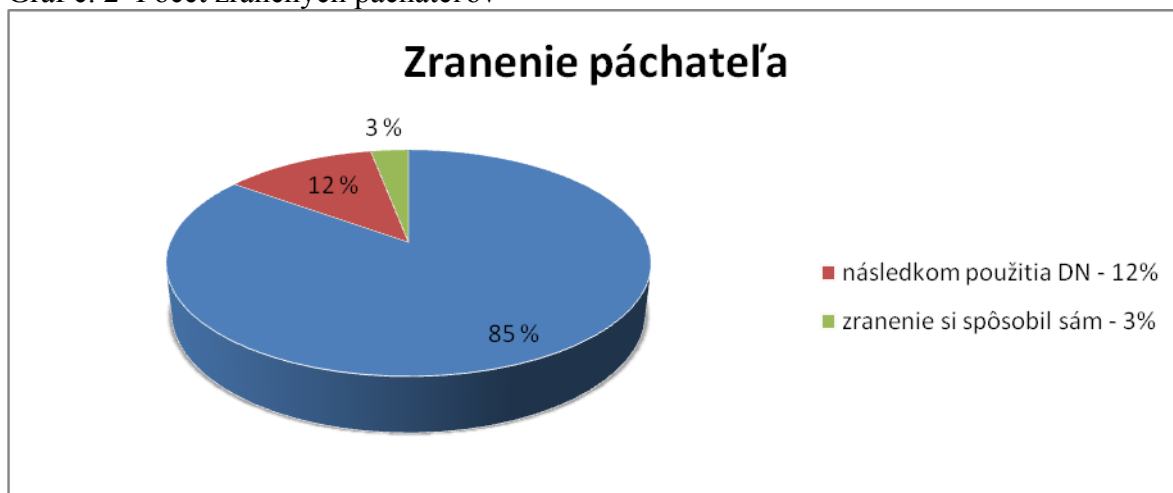
² RAISKUP, J. Ch. Riziká v profesii policajta, s. 68.

³ Kritériá na stanovenie druhu zranenia: Ľahké zranenie – čas liečenia do 7 dní, stredne ťažké zranenie – čas liečenia od 8 do 41 dní, ťažké zranenie viac ako 42 dní.

Graf č. 1 Použitie donucovacích prostriedkov pri útoku na policajta

Graf č. 2 Počet zranených páchatel'ov

Graf č. 3 Počet zranených policajtov

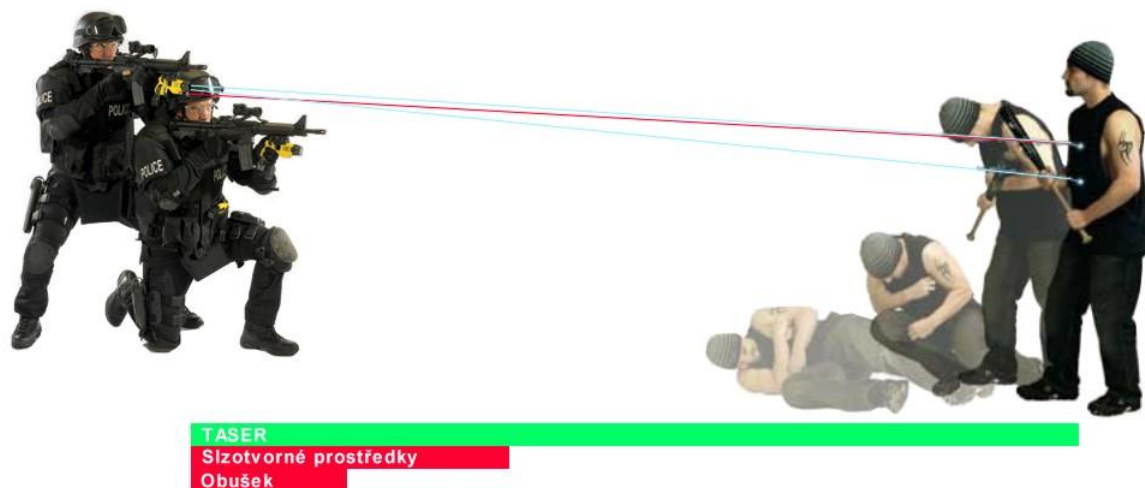
Ochrana policajta technickými prostriedkami je mimoriadne dôležitá nielen pri ich samotnom napadnutí, ale aj pri ochrane iných osôb, ktoré sú páchatel'om napadnuté. Je

vysoko pravdepodobné, že pri adekvátnej výzbroji policajta by sa dalo predísť takému počtu zranení policajtov pri útoku na ich osobu a tiež zranení páchatel'ov v snahe odvrátenia útoku na policajta.

Zákon o Policajnom zbore hovorí, že prostriedkami na prekonanie odporu a odvrátenie útoku sú obušky, obranné tyče, obranné štíty, slzotvorné prostriedky a elektrické paralyzátory.⁴

Zameranie tohto článku by sme chceli sústrediť na taser, osobný obranný prostriedok, všeobecne nazývaný ako dištančný elektrický paralyzér (DEP), ktorý využíva výmetné sondy s drôtkami na vedenie energie, čím ovplyvňuje senzorické a motorické funkcie nervovej sústavy. Taser využíva vymeniteľné hlavice so stlačeným dusíkom na výmet dvoch malých sond, ktoré môžu zasiahnuť cieľ na vzdialenosť 10,6 m.⁵ Možno ním zastaviť agresora (to znamená, že nielen samotného páchatel'a trestného činu, ale aj osobu, ktorá ohrozuje svoju bezpečnosť alebo bezpečnosť iných, príp. psychicky narušenú osobu, u ktorej je takmer nemožné predvídať správanie) z dostatočnej vzdialenosti,⁶ pritom mu neublížiť a zároveň chrániť zasahujúceho policajta, prípadne aj rukojemníka. Použitie tasera je opodstatnené aj z toho dôvodu, že v zmysle zákona o Policajnom zbore je policajt povinný dbať na to, aby čo najviac šetril život osoby, proti ktorej zákrok smeruje.

Obrázok č. 1 Porovnanie vzdialenosti zásahu⁷

Taser funguje na báze dočasného prerušenia spojenia nervových signálov medzi mozgom a svalmi tým, že prekryjú prirodzené elektrické signály nervových vlákien. Agresor na chvíľu úplne prestane mať kontrolu nad svojimi svalmi, zostáva však pri vedomí, stále vidí a počuje, až do času, kým tento efekt neodpadne a znovu sa môže hýbať. Podobne ako keď telefonujete a do hovoru sa vám niekto nabúra, pričom statické rušenie znemožní vašu komunikáciu. Keď toto rušenie prestane, hovor sa obnoví, telefón však poškodený nie je.⁸

Po stlačení spúšte je z tasera pomocou stlačeného vzduchu vystrelená dvojica elektród s hrotmi a spätnými háčikmi, ktoré zostávajú so zbraňou spojené tenkými kovovými

⁴ § 50 ods. 2 Z. č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁵ TASER.CZ 2014. [online]. [citované 16. marca 2014]. Dostupné na internete: < <http://www.taser.cz/> >.

⁶ S civilnou verziou môžete zasiahnuť útočníka maximálne na diaľku 4,6 m.

⁷ TASER.CZ 2014. [online]. [citované 16. marca 2014]. Dostupné na internete: < <http://www.taser.cz/Menu-TASER-produkty-Statni-bezpecnostni-sbory-Souhrn/131/> >.

⁸ HOW DOES A TASER WORK. 2014. [online]. [citované 16. marca 2014]. Dostupné na internete: <http://www.taser.com/research-and-safety/how-a-taser-works>.

vodičmi.^{9,10} Tieto elektródy môžeme prirovnať k dvom kovovým šípkam, ktoré majú 4 mm dlhé ihlové hroty, ktorými sa zapichnú do tela alebo do oblečenia agresora. Hlbšiemu preniknutiu bráni tupé rozšírenie šípok. Elektrický pulzný prúd je potom vedený jedným drôtikom a šípkou do tela, odtiaľ postupuje k druhej šípke a ďalej druhým drôtikom späť do zdroja.¹¹ Pulzy trvajú päť sekúnd (pričom policajt môže taser vypnúť poistkou) a po uplynutí piatich sekúnd môže spustiť ďalší cyklus stlačením spúšte. Paralyzujúci výboj je k dispozícii, pokiaľ sú šípky v celi.¹²

Najefektívnejšou vzdialenosťou použitia tasera je od 1,5 do 4 m (merané od tasera, nie od tela policajta), pretože rozpätie šípok sa zväčšuje o 30 cm na každých 1,5 m. Pre presnejšie zamierenie môže byť taser vybavený jednolúčovým alebo aj dvojlúčovým (každému lúču zodpovedá dopad jednej šípky) paralelným laserovým zameriavačom, ktorého lúče ukazujú, kam je taser namierený.¹³ Pri novších modeloch je možné použiť aj kameru, ktorá zahrňuje mikrofón, citlivú kameru a infračervené svetlo. Tým dáva možnosť policajtovi zaznamenávať audio a video aj v tmavom prostredí a zároveň tak chráni nielen občanov proti neoprávneným zásahom, ale aj strážcu zákona proti lživým obvineniam zo zneužitia právomoci. Kamera sa vkladá na miesto bežného akumulátora a plní aj jeho funkciu, teda dodávku energie pre DEP.¹⁴

⁹ PLANKA, B., KOVÁRNIK, L. Nelegální zbraňové systémy – technické a taktické aspekty, s. 371.

¹⁰ vodič – tenký kovový lakom izolovaný drôtik.

¹¹ TUREČEK, J. Aktuální problémy použití elektrických paralyzérů, s. 40.

¹² TUREČEK, J. Policejní technika, s. 43-44.

¹³ TALLO, A. a kol. Technické systémy a prostředky policie, s. 231-232.

¹⁴ TASER.CZ 2014. [online]. [citované 30. marca 2014]. Dostupné na internete: <<http://www.taser.cz/Menu-TASER-produkty-Statni-bezpecnostni-sbory-Typy-TASER-CAM/177/>>.

Obrázok č. 2: Ako funguje taser¹⁵

Pri rozhovoroch o taseroch sa ľudia rozdeľujú do dvoch veľkých kategórií.¹⁶

Prvá skupina rozhovorov zahŕňa prípady, kde sa polícia uchýľuje k použitiu smrtiacej sily z dôvodu nedostupnosti taseroch. Príkladom je prípad z 21. decembra 2008, keď v Novom Južnom Walesu policajt zastrelil ženu, ktorá ho ohrozovala nožom. Asociácia Polície Nového Južného Walesu vyhlásila, že je absurdné, že policajti nie sú vyzbrojení nesmrtiacimi alternatívami.

Druhá skupina ľudí tvrdí, že tasery boli použité nevhodne a/alebo boli spôsobené vážne zranenia alebo smrť. Napríklad – 20. júla 2009 bol 36 ročný muž zasiahnutý taserom po tom, čo utekal k policajtovi s kanistrom benzínu a zapalovačom. Muža zachvátili plamene a bol prevezený do Kráľovskej nemocnice v Perthe s popáleninami. Vyšetrovanie, či požiar spôsobil taser alebo zapalovač, pokračuje.

Všeobecne panuje medzi ľuďmi predstava, že vysoké napätie môže spôsobiť smrť elektrickým prúdom. Je jasné, že **prostriedky taser nemôžu spôsobiť smrť elektrickým prúdom**. To, čo môže človeka zabiť, nie je napätie (volty), ale prúd (ampéry).¹⁷ Prostriedky

¹⁵ IMG.BLESK.CZ 2014. [online]. [citované 17. marca 2014]. Dostupné na internete: <http://img.blesk.cz/static/old_abc/tistene_ABC/2009/05/5-Taser-DUO.pdf>

¹⁶ NSW Parliamentary Library Research Service 2009. . [online]. [citované 17. marca 2014]. Dostupné na internete: <[http://www.parliament.nsw.gov.au/Prod/parlament/publications.nsf/0/05D42FA06DC51BE0CA257618001A2062/\\$File/EBrief+Tasers.pdf](http://www.parliament.nsw.gov.au/Prod/parlament/publications.nsf/0/05D42FA06DC51BE0CA257618001A2062/$File/EBrief+Tasers.pdf)>.

¹⁷ Médiami býva taser označovaný ako kontroverzná zbraň, a to najmä po smrteľnom zásahu kanadských policajtov a poľského imigranta Roberta Dziekanskiho, ktorý zomrel po zásahu DEP 14. októbra 2007 vo Vancouvri na medzinárodnom letisku. Po štrnástich mesiacoch vyšetrovania a na základe vyšetrenia troch nezávislých súdnych lekárov a dvoch psychiatrov v odbore liečby chorôb spojených s užívaním alkoholu bolo zistené, že dištančný elektrický paralyzér taser nebol príčinou úmrtia Roberta Dziekanskiho. Všetci policajti, ktorí sa na tomto incidente zúčastnili, postupovali podľa vyšetrovateľov podľa platných právnych noriem a boli

taser používajú napätie so silou 50 000 V, ale do tela zasiahnutého prúdi priemerne iba 400 V. To všetko pri 0,0021 A (2,1 mA). Pri takom nízkom prúde nie je možné, aby sa dosiahol smrtiaci účinok.¹⁸ Ani keď boli sondy DEP umiestnené priamo na srdce, nemali elektrické impulzy žiadny účinok na ľudské srdce.

Štúdie, prezentované od 18. do 21. júna 2008 na medzinárodnom vedeckom bienále CARDIOSTIM¹⁹ 2008 v Nice, poukazujú na výsledky testovania prostriedkov taser na ľuďoch so závermi, že tieto zariadenia nemôžu vyvolať smrť elektrickou stimuláciou. **Prostriedky taser nemajú vplyv ani na funkciu kardiostimulátorov alebo implantovaných defibrilátorov**, čo potvrdzujú aj početné lekárske štúdie,²⁰ ktoré testovali ich funkčnosť aj po priamom zásahu taserom. Moderné kardiostimulátory odolávajú elektrickým defibrilátorom viac než 800-krát silnejším, než sú pulzy produkované energiou elektrického paralyzéra.²¹

V súčasnosti je najmodernejšou verziou DEP verzia X26P, ktorá bola predstavená 15. januára 2013 firmou TASER International, Inc. Jednoranová X26P používa rovnaké štandardné hlavice ako X26E a obsahuje nové vylepšenia a bezpečnostné časti s lepšou ergonómiou, väčšou odolnosťou proti poveternostným vplyvom a s aktualizovanou funkciou inteligentnej technológie.²² Priamym predchodcom verzie X26, ktorá je dostupná od roku 2003, bol model M26.

Policijný zbor Slovenskej republiky v súčasnosti nemá vo svojej výzbroji tasery, čo sa však v najbližšom čase pravdepodobne môže zmeniť. Najskôr sa má spracovať metodika použitia a následne sa môže uskutočniť preškolenie policajtov. Odporúčaný výcvik trvá minimálne tri dni, avšak môže sa navrhnuť, aby trval týždeň.

zbavení všetkých obvinení. K dispozícii je dostatočné množstvo nezávislých dôkazov o tom, že príslušní zodpovední pracovníci pri konflikte s pánom Dziekanskim vykonávali svoje povinnosti v súlade so zákonom. Sila, ktorú použili na to, aby premohli menovaného a udržali ho pod kontrolou, bola primeraná a za daných okolností v každom ohľade nevyhnutná.

¹⁸ TASER.CZ 2014. [online]. [citované 17. marca 2014]. Dostupné na internete: <<http://www.taser.cz/Menu-TASER-produkty-Statni-bezpecnostni-sbory-Lekarska-hlediska/166/>>.

¹⁹ Cardioslim bol premiérovým medzinárodným vedeckým stretnutím svetovo preslávených odborníkov hodnotiacich technické a vedecké novinky v elektrofyziológii, chirurgii a zároveň prezentoval najnovšie technologické inovácie.

²⁰ Na nasledujúcej stránke je uvedených 612 výskumov bezpečnosti tasera uskutočnených od r. 1939 až po r. 2013. [online]. [citované 17. marca 2014]. Dostupné na internete: . <<http://www.taser.com/images/research-and-safety/research-library/downloads/CEWIndex.pdf>>.

²¹ V súčasnosti existuje veľký počet ľudí, ktorí náhle umreli po zadržaní (aj prípad Roberta Dziekanského). Väčšina týchto úmrtí súvisí s jedincami, ktorí boli zadržaní po násilnom stretnutí s políciou, nielen po použití DEP. Termín syndróm náhleho úmrtia po zadržaní bol prvýkrát použitý pri popise neobjasnených úmrtí, keď sa nevyskytovala žiadna iná zjavná príčina ako policajné zatknutie. Z ďalšieho vyšetrovania a vedenia sporov vyplynulo, že riziko úmrtia počas zadržania sa objavovalo u tých istých jedincov, ktorí vykazovali extrémnu formu poruchy správania ďaleko presahujúcu úzkostný stav, ktorému polícia zvyčajne čelí. Hlavné rysy tohto extrémneho stavu zahŕňali zmietanie, popudlivosť, paranoju, agresiu, paniku, vyčerpanie, zdravotné problémy, liečebné efekty, nezákonné užívanie drog a chýbajúcu reakciu na bolesť. V roku 2009 bola na Zimnom sympóziu vysokých škôl medicíny Oceánie (Australasia College of Emergency Medicine Winter Syposium 2009) predstavená štúdia, ktorá sledovala ľudskú fyziológiu pri bežnom správaní subjektu, ako aj policajné prostriedky a taktiku v procese zadržania páchateľa. Údaje získané v štúdiu viedli k záveru, že DEP bol jedným z prostriedkov, ktorý najmenej aktivoval katecholamíny (hormóny, ktoré obsahujú aj veľmi známy adrenalin a sú ukazovateľom intenzity pocitu stresu v tele), oproti simulácii zápasu, ktorý katecholamíny aktivoval najviac. Výskum je revolučný v tom, že jasne ukazuje, že používanie prostriedkov taser nijako významne nevedie k zvýšeniu katecholamínov v ľudskom tele, avšak zápas alebo útek pri policajných zásahoch spôsobuje dramatické vyhrotenie, ktoré môže postupne viesť k náhlej smrti.

²² TASER.CZ 2014. [online]. [citované 18. marca 2014]. Dostupné na internete: <http://www.taser.cz/UserFiles/file/20130115-Debut_TASER_X26P.pdf>.

Záver

Používanie taserov v podmienkach Slovenskej republiky považujeme za veľký krok vpred a zastávame názor, že tento nesmrtiaci prostriedok ochráni nielen mnoho policajtov, ale zachráni aj životy útočníkov a rôznych agresorov, proti ktorým nebude nutné použiť zbraň. Jedinú nevýhodu použitia tasera vidíme v tom, keď je útočníkov viac alebo sa cieľ nepodarí trafiť na prvýkrát. Po každom výstrele je totiž potrebné vymeniť hlavicu, keďže raz vystrelené sondy sa už späť nenatočia, čo môže byť v časovej tiesni problém.

Literatúra

ERNEKER, J. a kol. *Profesia policajta*, Bratislava : Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2000. 250 s. ISBN 80-8054-124-8.

TUREČEK, J. a kol. *Policejní technika*, Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 316 s. ISBN 978-80-7380-119-9.

TUREČEK, J. Aktuální problémy použití elektrických paralyzérů. In *Zborník z 10. medzinárodného sympózia konaného dňa 4. 6. 2008 v rámci medzinárodného veľtrhu SECURITY 2008*, Bratislava : Bratislavská vysoká škola práva, s. 39 - 43.

RAISKUP, J.Ch. Riziká v profesii policajta. In *Profesijné nároky na policajtov v 1. skupine hodností*, Zborník príspevkov zo seminára, ktorý sa konal 19.5.1998 v Bratislave, Bratislava : Akadémia PZ - Odd. analýz bezp. činností, 83 s. ISBN 80-8054-069-1.

PLANKA, B., KOVÁRNIK, L. Nelegální zbraňové systémy – technické a taktické aspekty. In *Bezpečnostní teorie a praxe*, 2011, zvl. č. II. díl, s. 363-375. ISSN 1801-8211.

TALLO, A. a kol. 2001. *Technické systémy a prostriedky polície*, Bratislava : Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2001. 383 s. ISBN 80-8054-186-8.

Z. č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Internetové zdroje:

HOW DOES A TASER WORK. 2014. [online]. [citované 16. marca 2014]. Dostupné na internete: <<http://www.taser.com/research-and-safety/how-a-taser-works>>.

IMG.BLESK.CZ 2014. [online]. [citované 17. marca 2014]. Dostupné na internete: <http://img.blesk.cz/static/old_abc/tistene_ABC/2009/05/5-Taser-DUO.pdf>.

NSW Parliamentary Library Research Service 2009. . [online]. [citované 17. marca 2014]. Dostupné na internete: <[http://www.parliament.nsw.gov.au/Prod/parlment/publications.nsf/0/05D42FA06DC51BE0CA257618001A2062/\\$File/EBrief+Tasers.pdf](http://www.parliament.nsw.gov.au/Prod/parlment/publications.nsf/0/05D42FA06DC51BE0CA257618001A2062/$File/EBrief+Tasers.pdf)>.

TASER.COM. 2014. [online]. [citované 17. marca 2014]. Dostupné na internete: <<http://www.taser.com/images/research-and-safety/research-library/downloads/CEWIndex.pdf>>.

TASER.CZ 2014. [online]. [citované 16. marca 2014]. Dostupné na internete: <<http://www.taser.cz/>>.

TASER.CZ 2014. [online]. [citované 16. marca 2014]. Dostupné na internete: <<http://www.taser.cz/Menu-TASER-produkty-Statni-bezpecnostni-sbory-Souhrn/131/>>.

TASER.CZ 2014. [online]. [citované 17. marca 2014]. Dostupné na internete: <<http://www.taser.cz/Menu-Novinky/155/>>.

TASER.CZ 2014. [online]. [citované 17. marca 2014]. Dostupné na internete: <<http://www.taser.cz/Menu-TASER-produkty-Statni-bezpecnostni-sbory-Lekarska-hlediska/166/>>.

TASER.CZ 2014. [online]. [citované 18. marca 2014]. Dostupné na internete: <http://www.taser.cz/UserFiles/file/20130115-Debut_TASER_X26P.pdf>.

TASER.CZ 2014. [online]. [citované 30. marca 2014]. Dostupné na internete: <<http://www.taser.cz/Menu-TASER-produkty-Statni-bezpecnostni-sbory-Typy-TASER-CAM/177/>>.

TASER.SK 2014. [online]. [citované 17. marca 2014]. Dostupné na internete: <http://www.taser.sk/UserFiles/file/Syndrom_umrti_po_zadrzeni.pdf>.

Key words: protection of the policeman, taser, non-lethal weapon.

Summary

The article deals with taser designed for the protection of police officer against assault. Simultaneously highlights its usage in protecting the life and health of person (offender or another aggressor), to which the policeman intervenes. I consider the usage of taser in the Slovak Republic as a big step forward and I believe that the non-lethal weapon protect not only many police officers but also lives of attackers and aggressors against which will not needed usage of a weapon. The only disadvantages of usage taser I see when attackers are more or the target is not hit for the first time. After every shot is necessary to replace the head since once the probe has already fired back are rotated, and it can be a problem in a hurry.

*JUDr. Alexandra Zvalová
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra policajných vied
e-mail: alexandra.zvalova@minv.sk*

Recenzent: prof. Ing. Anton Tallo, CSc.